Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
Viite: U98/2018 vp

U 98/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen tietosisällön estämisestä

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisin asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa Valtioneuvoston kirjelmä (U 98/2018 vp) eduskunnalle ehdotuksista

Keskusrikospoliisin edustaja on osallistunut Sisäministeriön johdolla tapahtuneeseen asetusehdotusta koskevaan kansalliseen valmisteluun sekä työryhmätyöskentelyyn neuvostossa. Keskusrikospoliisi lausuu kantanaan seuraavaa:

Yleistä

Keskusrikospoliisi pitää tehdyn asetusehdotuksen tavoitteita kannatettavina. Turvallisemman ja luotettavamman verkkoympäristön luomiseksi tarvitaan erilaisia ja eritasoisia toimenpiteitä, joilla pystytään varmistamaan terroristisen tietosisällön poistaminen verkkoalustoilta tehokkaasti. Asetusehdotuksen keskeisenä tavoitteena onkin viranomaisten ja palveluntarjoajien aktiivisin toimin sekä havaita että poistaa nopeasti ja tehokkaasti terroristinen tietosisältö tietoverkosta asetuksessa tarkemmin määrittelyin keinoin ottaen huomioon sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden perustavanlaatuinen merkitys avoimessa ja demokraattisessa yhteiskunnassa. Keskusrikospoliisi yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että verkkoympäristöä ei tule voida hyödyntää terroristisessa tai muussa vakavassa laittomassa tarkoituksessa.

Tällä hetkellä terroristisen tietosisällön poistaminen verkosta tapahtuu pääasiassa tiedon tallentamisesta vastaavien palveluntarjoajien vapaaehtoisin toimenpitein. Keskusrikospoliisi pitääkin tätä toimintaa jo nykyisellään tehokkaana. Tehtyjen arvioiden mukaan esimerkiksi Europolin toimesta "liputetusta" terroristisesta sisällöstä n. 80-90 % poistetaan verkosta palveluntarjoajien vapaaehtoisin toimin.

Tehokkaasta vapaaehtoisesta toiminnasta huolimatta Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että komission toimesta pyritään luomaan myös yhdenmukaisia lainsäädännöllisiä vaatimuksia laittoman terroristisen verkkosisällön poistamiseen ja leviämisen estämiseen. Vapaaehtoisellakin yhteistyöllä on nimittäin rajoitteensa. Ensinnäkin kaikki palveluntarjoajat eivät ole mukana EU internet Forumin puitteissa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi terroristisen verkkosisällön estämiseen ja poistamiseen liittyen ei ole olemassa EU-tasolla harmonisoitua ja yhtenäistä lähestymistapaa, vaan asian käsittely riippuu jäsenvaltiosta, poistettavasta sisällöstä ja verkkoalustasta. Komissio näkeekin yhtenäisemmän linjan paitsi helpottavan laittomaan verkkosisältöön puuttumista myös hyödyttävän digi-

taalisten sisämarkkinoiden kehittymistä. Tavoitteita voidaan pitää tältäkin osin kannatettavina.

Asetusehdotus ja siinä esitellyt käytännön toimet on rajattu vain terroristiseen tietosisältöön tietoverkossa. Muun laittoman tietosisällön osalta arvioinnin suorittaminen olisikin huomattavasti vaikeampaa, joten keskusrikospoliisi pitää valittua linjaa kannatettava.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan asetuksen tehokkaan soveltamisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että asetuksen keskeiset määritelmät, kuten säilytyspalvelun tarjoaja sekä terroristinen tietosisältö, ovat mahdollisimman tarkkarajaisia. Keskusrikospoliisi pitää asetusehdotuksen käytännön soveltamisen kannalta tärkeänä, että ehdotus olisi siinä käytettävien määritelmien osalta lisäksi mahdollisimman yhdenmukainen olemassa olevan EU-lainsäädännön muun muassa sähkökauppadirektiivin (2000/31/EC) sekä e-evidence -asetusehdotuksen (12113/5/18 REV 5) kanssa.

Vapaaehtoisista toimista säätämistä (5 artiklan mukaiset sisältöä koskevat ilmoitukset) voidaan pitää vähintäänkin arveluttavana. Keskusrikospoliisi esittääkin tältä osin jäljempänä tarkemmin asiaa koskevia huomioita. Lisäksi keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että proaktiivisten toimien (6 artikla) suhde perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaiseen ennakkosensuurinkieltoon tutkitaan asetusehdotuksen käsittelyn aikana tarkkaan.

Asetusehdotukseen on työryhmäkäsittelyn loppuvaiheessa lisätty 4a artikla niin sanotusta konsultaatiomenettelystä, jossa poistomääräyksen täytäntöönpanovaltio saisi tiedon täytäntöönpanovaltioon sijoittautuneelle palveluntarjoajalle toimitetusta poistomääräyksestä. Täytäntöönpanovaltion viranomaisella olisi mahdollisuus ilmoittaa poistomääräyksen antaneelle valtiolle, mikäli poistomääräys koskettaisi täytäntöönpanovaltion perustavanlaatuisia intressejä. Poistomääräyksen antaneen valtion tulisi ottaa tällainen ilmoitus huomioon ja tarvittaessa peruuttaa poistomääräys. Tätä ehdotusta voidaan pitää kannatettavana, sillä tällöin täytäntöönpanovaltio saisi aina tiedon alueelleen toimitettavista poistomääräyksistä sekä mahdollisuuden, vaikkakin rajoitetun, reagoida poistomääräykseen. Tätä konsultaatiota olisi pidettävänä tärkeänä myös 13 artiklassa kuvatun yhteistyön koordinoinnin osalta. Konsultaatiolla voitaisiin mahdollisesti myös estää täytäntöönpanovaltiota tekemästä päällekkäistä poistomääräystä

Keskusrikospoliisi kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että asetusehdotuksella tulisi todennäköisesti olemaan myös jonkintasoisia resurssivaikutuksia poliisiin, mikäli poliisi määriteltäisiin asetusehdotuksen 17 artiklan 1 (a) kohdan mukaiseksi tahoksi, jolla on mahdollisuus antaa poistomääräyksiä. Resurssivaikutuksia olisi myös mahdollisella asetusehdotukseen kytkettävällä konsultaatioprosessilla, mikäli tieto poistomääräyksistä toimitettaisiin Suomessa poliisiorganisaatioon.

Keskusrikospoliisi esittää seuraavia yksityiskohtaisia huomioita asetusehdotukseen sisällytettyjen artiklojen osalta:

artikla 1 Kohde ja soveltamisala

Soveltamisalan osalta on syytä huomioida, että EU-tasolla sähkökauppadirektiivi (2000/31/EC; Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) sisältää yleiset lainsäädännölliset puitteet laittoman sisällön poistamiseksi verkosta. Direktiivin 14 artiklassa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan omassa lainsäädännössään tietoja tallentavien palveluntarjoajien (säilytys; "hosting") vastuuvapaudesta tallentamansa lainvastaisen sisällön osalta tietyin direktiivissä tarkemmin määritellyin edellytyksin. Lisäksi sähkökauppadirektiivin 15 artikla edellyttää, että jäsenvaltiot eivät voi asettaa säilytystä tarjoaville palveluntarjoajille

yleistä velvoitetta valvoa tallentamiaan tietoja eikä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita. Sähkökauppadirektiivi on pantu täytäntöön Suomessa säännöksillä, jotka sisältyvät nykyisin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 22 lukuun.

Asetusehdotuksen selitysmuistiossa (s.3) sekä resitaalissa 5 todetaan, että asetuksen soveltamisella *ei pitäisi olla* vaikutuksia sähkökauppadirektiivin edellä mainitun 14 artiklan soveltamiseen. Lisäksi asetusehdotuksen selitysmuistiossa (s. 3) sekä resitaalissa 5 todetaan, että kansallisen viranomaisen päätös liittyen ennakoiviin toimenpiteisiin (artikla 6), *ei pitäisi itsessään johtaa* siihen, että kyseiseen palveluntarjoajaan ei voitaisi soveltaa sähkökauppadirektiivin 15 artiklassa säädettyä vastuuta koskevaa poikkeusta. Asetusehdotuksen ja sähkökauppadirektiivin välistä suhdetta ei ole jostakin syystä kuitenkaan tuotu soveltamisalaa koskevaan säännökseen. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että asetusehdotuksen suhde sähkökauppadirektiiviin tulisi selkeyden vuoksi nostaa asetuksessa artiklatekstitasolle. Tällainen muutos selkeyttäisi tilannetta huomattavasti.

Työryhmäkäsittelyssä 1 artiklaan on lisätty kappale, jonka tarkoituksena on selkeyttää sitä, että asetuksella ei ole tarkoitus vaikuttaa velvollisuuteen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa vahvistettuja perusoikeuksia ja oikeudellisia perusperiaatteita. Tätä lisäystä keskusrikospoliisi pitää kannettavana.

artikla 2 Määritelmät

Yleisesti ottaen keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että asetusehdotuksessa on tarkkarajaiset määritelmät, sillä niillä on ratkaiseva merkitys asetuksen käytännön soveltamisen kannalta. Erityisesti asetusehdotukseen liittyvässä jatkotyössä tulisi kiinnittää huomioita määritelmien täsmentämiseen sekä yhdenmukaistamiseen riittävällä tavalla voimassa olevan ja valmisteilla olevan EU-lainsäädännön kanssa. Keskusrikospoliisi esittää seuraavat huomiot ehdotukseen sisältyvistä määritelmistä:

1) Säilytyspalvelun tarjoaja

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan säilytyspalvelun tarjoajan ja tietoyhteiskuntapalveluntarjoajan määritelmät tulisi kytkeä sähkökauppadirektiivin 2 ja 14 artiklaan viittauksineen. Sähkökauppadirektiivin 2 artiklan a-kohdassa määritellään "tietoyhteiskunnan palvelut" viittaussäännöksin siten, että niillä tarkoitetaan *"kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja, joista tavallisesti maksetaan korvaus".*

Säilytyspalvelun tarjoaja on alakategoria tietoyhteiskuntapalvelun käsitteen alla. Tähän viittaa mm. sähkökauppadirektiivin resitaali 18, jonka mukaan tietoyhteiskunnan palveluihin sisältyvät myös palvelut, jotka koskevat palvelun vastaanottajan antamien tietojen säilyttämistä (hosting). Säilytyspalvelun tarjoajalle ei löydy suoraa määritelmää yhteisölainsäädännöstä. Sähkökauppadirektiivin 14 artikla määrittelee ainoastaan säilytyspalveluntarjoajan vastuuvapautta.

EU-TI:n ratkaisukäytännössä on kuitenkin katsottu, että jotta palveluntarjoaja voi kuulua 14 artiklan soveltamisalaan, on olennaista, että tämä on "välittäjänä toimiva palveluntarjoaja" direktiivin II luvun 4 jaksossa tarkoittamalla tavalla. (ks. c-236/08-c-238/08 ja c-324/09). Tämän on katsottu tarkoittavan sitä, että palvelun tarjoajan rooli on neutraali siten, että sen toiminta on puhtaasti teknistä, automaattista ja passiivista, mikä merkitsee sitä, että se ei tunne tallentamiaan tietoja eikä valvo niitä.

Koska asetusehdotuksessa (resitaaleissa tosin) mainitaan nimenomaisesti, että asetuksella *ei pitäisi olla* vaikutuksia direktiivin 2000/31/EY8 14 artiklan soveltamiseen, niin määritelmäsäännöstenkin tulisi Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan olla mahdollisimman yhdenmukaisia kyseisen direktiivin kanssa. Tämän vuoksi määritelmäsäännökseen olisi hyvä tehdä lisäykset, joilla viitataan palveluntarjoajan rooliin teknisenä, automaattisena ja passiivisena tietojen tallentajana sekä siihen, ettei se tunne tallentamiansa tietoja eikä valvo niiden sisältöä. Näillä lisäyksillä säilytyspalvelun tarjoajan määritelmä olisi yhdenmukainen sähkökauppadirektiivin ja ennen kaikkea vallitsevan oikeuskäytännön kanssa.

Nyt asetusehdotuksen resitaalissa säilytyspalveluntarjoajaa on avattu seuraavasti:

> *Terroristisen sisällön levittämiseen käytettävien verkossa toimivien säilytyspalvelujen sisällyttämiseksi tämän asetuksen soveltamisalaan asetusta pitäisi soveltaa tietoyhteiskunnan palveluihin, jotka varastoivat palvelun vastaanottajan antamaa tietoa tämän pyynnöstä ja asettavat kyseisiä tietoja kolmansien osapuolten saataville,* ***riippumatta siitä,*** *onko tämä toiminta luonteeltaan yksinomaan teknistä, automaattista tai passiivista.*

Edellä mainittu viittaa siihen, että asetusehdotuksella halutaan kattaa muitakin toimijoita kuin mitä tarkoitetaan säilytyspalvelun tarjoajalla sähkökauppadirektiivissä sekä sen tulkintakäytännössä. Selvyyden vuoksi säilytyspalveluntarjoaja tulisi pyrkiä määrittelemään sähkökauppadirektiivin ja voimassa olevan oikeuskäytännön kautta. Mikäli tavoitteena on, että asetusehdotus koskee muitakin toimijoita kuin säilytyspalvelun tarjoajia, niin se tulisi nimenomaisesti mainita artiklatasolla.

Sen sijaan Keskusrikospoliisi ei pidä kannatettavana sitä, että asetusehdotuksen ulkopuolelle rajattaisiin lähtökohtaiset pienet ja keskisuuret yritykset. Tämä voisi johtaa terrorista tietosisältöä koskevan materiaalin poistamisen kannalta epäedullisiin lopputuloksiin, Yksi ilmassa oleva riski olisi tällöin toki myös se, että toimijat, joiden tavoitteena on levittää terroristista propagandaa, siirtäisivät tarkoituksenmukaisesti viestintäänsä/toimintaansa sellaisten palveluntarjoajien kautta tapahtuvaksi, joita asetuksen poistomääräykset eivät koskisi,

Lisäksi määritelmän osalta tulee huomioida se, että säilytyspalveluntarjoajalla tulisi olla myös tosiasiallinen mahdollisuus poistaa tallentamansa tietosisältö. Siten esimerkiksi pilvipalveluidentarjoajat jäisivät Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

3) Palveluiden tarjoaminen Unionissa

Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana sitä, että asetuksen ulottuvuus suhteessa palveluntarjoajiin on mahdollisimman laaja kattaen myös palveluntarjoajat, joita ei ole perustettu Euroopan Unionissa, mutta jotka tarjoavat palveluitaan täällä.

Määritelmä palveluiden tarjoamisesta Uniosissa liittyy oleellisesti asetusehdotuksen artiklaan 16 laillisen edustajan asettamisesta. Tässä yhteydessä on huomioitava, että edellä viitattuun E-evidence-hankkeeseen liittyy direktiivi, jossa vahvistetaan säännöt tiettyjen palveluntarjoajien oikeudellisesta edustuksesta unionissa jäsenvaltioiden viranomaisten päätösten ja määräysten vastaanottamista, noudattamista ja täytäntöönpanoa varten todistusaineiston keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä. Myös e-evidence-asetusehdotus sisältää määritelmän palveluiden tarjoamisesta Unionissa. Kes-

kusrikospoliisi pitää tärkeänä, että määritelmät ovat tältä osin mahdollisimman yhteneväiset, jotta sääntely olisi palveluntarjoajien näkökulmasta yksinkertaista.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomioita lisäksi siihen, että e-evidence-direktiivin mukaista laillista edustajaa tulisi voida tulevaisuudessa käyttää myös tämän nyt käsiteltävänä olevan asetusehdotuksen mukaisten velvoitteiden täyttämisessä. Asia tulisi huomioida riittävällä tavalla asetus- ja direktiiviehdotusten käsittelyssä.

5) Terroristinen tietosisältö

Asetusehdotuksessa nyt ensimmäisen kerran lainsäädännön tasolla määritellään terroristinen tietosisältö. Terroristinen tietosisältö on tärkeä ja oleellinen määritelmä asetuksen soveltamisen kannalta, minkä vuoksi määritelmän tulee olla mahdollisimman tarkkarajainen ja yksiselitteinen. Tällöin terroristisen tietosisällön arviointi olisi viranomaiselle poistomääräyksien ja palveluntarjoajalle sisältöä koskevien ilmoitusten osalta mahdollisimman yksinkertaista.

Tämän vuoksi keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että terroristisen tietosisällön määritelmä kytkettäisiin mahdollisimman tiukasti voimassa olevaan terrorismidirektiiviin (2017/541). Tällainen ratkaisu olisi omiaan asettamaan selkeitä rajoja sille toiminnalle, mitä asetuksen puitteissa voidaan viranomaisen toimesta määrätä poistettavaksi.

Määritelmiin liittyen keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että asetusehdotuksesta puuttuvat määritelmät eri tietokategorioista eli sisältö- ja liikennetiedoista sekä rekisteröinti- ja palveluun kirjautumistiedoista. Selvyyden vuoksi asetukseen tulisikin sisällyttää e-evidence-asetusehdotusta vastaavat tietokategorioita koskevat määritelmät. Tämä olisi tärkeää etenkin asetuksen 7 artiklan eli palveluntarjoajalle asetettava tietojen säilytysvelvollisuuden kannalta.

artikla 3 Huolellisuusvelvollisuudet

Keskusrikospoliisi ei ole ihan vakuuttunut siitä, että huolellisuusvelvollisuuksista tulee sisällyttää asetukseen oma artikla. Artikla sisältö on ennemminkin sellainen, että kyse voisi olla resitaalitekstistä.

artikla 4 Poistomääräys

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan palveluntarjoajille asetettua vaatimusta poistaa terroristinen tietosisältö tunnin sisällä poistomääräyksen saamisesta voitaneen pitää lähtökohtaisesti kohtuullisena asetuksen tavoitteet huomioiden. Terroristinen verkkosisällön nopea poistaminen on perusteltua ennen kaikkea sen estämiseksi, että tällainen tietosisältö jakautuisi edelleen muille verkkoalustoille.

Poistomääräyksiä antavien viranomaisten näkökulmasta on tärkeää, että terroristinen tietosisältö pystytään edellä selvitetyin tavoin määrittelemään mahdollisimman tarkkarajaisesti. Mikäli Suomessa asetusehdotuksen mukaisten poistomääräysten antaminen tulisi poliisin tehtäväksi, niin poliisin tulisi pystyä luomaan oikeanlainen päätöksentekoprosessi, jossa pystyttäisiin arvioimaan tietoverkossa olevan julkaisun yhdenmukaisuus asetuksessa määritellyn terroristisen tietosisällön kanssa. Poistomääräyksessä tulisi myös ilmoittaa artiklan mukaiset syyt, miksi tietosisältöä on pidettävä terroristisena. Poistomääräys tulisi ilmeisesti olemaan kansallisesti viranomaisen tekemä hallinnollinen päätös, josta olisi valitusmahdollisuus. Keskusrikospoliisi pitää sen vuoksi erittäin tärkeänä,

että poistomääräys voidaan liittää johonkin selkeään määritelmäsäännökseen, jonka perusteella poistomääräyksen jälkikäteinenkin arviointi on mahdollista.

Keskusrikospoliisi pitää ongelmallisena sitä, että poistomääräyksen antavan viranomaisen tulisi aina pystyä toimittamaan palveluntarjoajalle tietosisältöön liittyvä URL-osoite. Artiklaa tulisikin muokata tältä osin ja mahdollistaa se, että viranomainen voi toimittaa URL-osoitteen sijasta jonkin muun tietosisällön riittävän tarkalla tasolla yksilöivän tiedon.

Keskusrikospoliisi pitää lisäksi tärkeänä, että poistomääräykset tulee voida lähettää tietoturvallisella tavalla. Sen sijaan poistomääräyksen lähettämistä sekä palveluntarjoajan päätoimipaikkaan/lailliselle edustajalle sekä yhteyspisteeseen keskusrikospoliisi ei pidä tarkoituksenmukaisena. Asetuksessa tulee pystyä osoittamaan yksiselitteisesti se, kenelle poistomääräys on lähettävä. Palveluntarjoajat voivat koordinoida poistomääräykset omissa prosesseissaan eri tahojen välillä. Viranomaisen näkökulmasta poistomääräyksen osalta sen sijaan tulee riittää, että se toimitetaan yhteen toimipisteeseen.

Poistomääräyksiin tulisi kytkeä edellä selvitetyin tavoin poistomääräyksen täytäntöönpanovaltion konsultaatioprosessi. Tämä olisi tärkeää useastakin syystä. Tällöin täytäntöönpanovaltion toimesta voitaisiin ennen kaikkea reagoida poistomääräyksiin, jotka olisivat ongelmallisia täytäntöönpanovaltion perustavanlaatuisten intressien kannalta. Perustavanlaatuisia intressejä tulisi asetusehdotuksessa tosin vielä täsmentää.

artikla 5 Sisältöä koskevat ilmoitukset

Tällä hetkellä terroristisen tietosisällön poistaminen verkosta tapahtuu pääasiassa tiedon tallentamisesta vastaavien palveluntarjoajien vapaaehtoisin toimenpitein. Tätä toimintaa voidaan jo nykyisellään pitää tehokkaana. Verkkoalustasta ja asiasta riippuen pyyntöjen käsittelyssä ja siihen kuluvassa ajassa voi kuitenkin olla eroja. Keskusrikospoliisi ei pidä kuitenkaan tarkoituksenmukaisena, että tällaisista selkeästi vapaaehtoisuuteen perustuvista toimista säädettäisiin asetuksella.

Asetusehdotuksen perusteella ei ole myöskään selkeää, mikä on sisältöä koskevien ilmoitusten suhde poistomääräyksiin. Olisikin selkeää, että tämä kokonaan vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta rajattaisiin asetuksen ulkopuolelle. Mikäli sisältöä koskevat ilmoitukset halutaan kuitenkin pitää asetuksessa mukana, niin tällöin asetustekstiä tulisi muuttaa siten, että poliisi voisi antaa sisältöä koskevan ilmoituksen sellaisesta tietosisällöstä, mitä *mahdollisesti voidaan* pitää terroristisena. Tällöin palveluntarjoajalla säilyisi edelleen tosiasiallisestikin tavoiteltu valinnanvapaus sen osalta, miten he menettelevät saamansa ilmoituksen suhteen. Artiklaa koskevassa resitaalitekstissä puhutaankin *"tiedoista, joita voidaan pitää terroristisena"*, mikä viittaisi mahdollisesti tällaiseen tavoitteeseen artiklan osalta. Voitaneen nimittäin katsoa, että mikäli viranomainen ilmoittaa tietyn tietosisällön olevan terroristista, niin palveluntarjoaja kokee velvollisuudekseen toimia ilmoituksen suhteen siten kuin se olisi varsinainen poistomääräys.

Sisältöä koskevien ilmoitusten osalta palveluntarjoajan olisi kuitenkin asetusehdotuksen 5 artiklan 5 ja 6 kohtien mukaisesti arvioitava tietosisältö suhteessa omiin ehtoihinsa ja edellytyksinä sekä ilmoitettava viranomaiselle, mikä on arvioinnin lopputulos ja ilmoituksen johdosta toteutettavien toimien ajankohta. Arvioinnin ja viranomaiselle toimitettavan palautteen laiminlyöminen on sanktioitu artiklan 18 mukaisena rikkomuksena. Keskusrikospoliisi kiinnittääkin huomiota siihen, että nämä velvoitteet yhdessä rangaistussäännöksen kanssa muodostavat sisältöä koskevasta ilmoituksesta lähes poistomääräyksen kaltaisen toimenpiteen.

Lisäksi artiklasta ei käy selkeästi ilmi suhteessa mihin *toimivaltaiseen viranomaiseen* 6. kohdan mukaiset ilmoitukset on tehtävä. Tulisiko toimivaltainen viranomainen ratkaista tältä osin 15 artiklan mukaisen lainkäyttövaltasäännöksen perusteella vai onko 6 kohdan mukainen ilmoitus tehtävä aina sisältöä koskevan ilmoituksen tehneelle viranomaiselle.

artikla 6 Ennakoivat toimenpiteet

Artiklan 1 kohdassa säädetään, että säilytyspalveluntarjoajien on tarvittaessa toteutettava ennakoivia toimenpiteitä palvelujensa suojaamiseksi terroristisen sisällön leviämiseltä. Tällaista yleisluontoista ennakoivista toimenpiteistä säätämistä asetustasolla voitaneen yleisesti ottaen pitää ongelmallisena Suomen perustuslain 12 §:n 1 momentin ennakkosensuurikiellon näkökulmasta.

Lisäksi artiklan 2 a-kohtaa on tarkasteltava suhteessa sähkökauppadirektiiviin 15 artiklaan. Keskusrikospoliisi kiinnittääkin huomiota siihen, että voiko aiemmin jo poistetun tietosisällön estäminen johtaa mahdollisesti direktiivissä tarkoitettuun yleisen valvontavelvollisuuteen? Sähkökauppadirektiivin 15 artiklan 1 kohtaa voitaneen pitää esteenä ainakin määräykselle, jolla velvoitetaan säilytyspalvelun tarjoaja yleisesti ilman erillistä yksittäistä pyyntöä poistamaan alustaltaan *kaikkien käyttäjien/sisällöntarjoajien* tallentama tietosisältö siinäkin tapauksessa, että kyseinen tietosisältö esitetään samassa sanamuodossa kuin sellainen yksittäisen käyttäjän julkaisema sisältö, joka on jo aikaisemmin viranomaisen antamassa poistomääräyksessä katsottu sisältävän terroristista tietosisältöä. Direktiivin 15 artiklan 1 kohta tai unionin oikeus muutoin eivät kuitenkaan liene esteenä määräykselle, jolla velvoitetaan säilytyspalvelun tarjoaja ilman erillistä yksittäistä pyyntöä poistamaan alustaltaan sisältö, jonka yksittäinen käyttäjä esittää samassa sanamuodossa kuin sellainen *saman käyttäjän* aiemmin julkaisema sisältö, joka on jo viranomaisen aikaisemmin antamassa poistomääräyksessä katsottu sisältävän terroristista tietosisältöä.

Keskusrikospoliisi haluaakin, että jatkovalmisteluissa kiinnitetään erityistä huomiota asetusehdotuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisten ennakollisten toimien ja sähkökauppadirektiivin 15 artiklan väliseen suhteeseen. Voidaanko niitä pitää EU-oikeuden mukaisina?

artikla 7 Sisällön ja siihen liittyvän datan säilyttäminen

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että terroristiseen tietosisältöön *liittyvä data* määriteltäisiin asetusehdotuksessa tarkemmin. Tällä hetkellä ainoastaan asetusehdotuksen resitaaleissa on esitetty esimerkkejä siitä, mitä tämä muu data mahdollisesti voisi olla. Terroristiseen tietosisältöön liittyvä data voi olla esimerkiksi rekisteröinti-, palveluunkirjautumis-, taikka viestiä koskevia liikennetietoja. Mahdollisten myöhempien rikostutkintaprosessien kannalta on äärimmäisen tärkeää, että poistetun tietosisällön lisäksi palveluntarjoajan toimesta tallennettaisiin aina myös kaikki em. tietoerät. Tällöin muun muassa mahdollisen rikoksesta epäillyn yksilöiminen olisi esitutkinnan aikana helpompaa, kun pystyttäisiin osoittamaan, mistä IP-osoitteesta tietty terroristinen tietosisältö on julkaistu.

Asetusehdotuksesta ei käy myöskään selkeästi ilmi, että tallentaako palveluntarjoaja aina poistetun tietosisällön ja siihen liittyvän datan. Säilyttämisvelvollisuus on kytketty a-b-kohdan mukaisiin tilanteisiin. Asetusehdotus näyttää jättävän tältä osin harkinnan palveluntarjoajalle. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että asetusehdotusta muokattaisiin siten, että poistomääräysten osalta poistettu tietosisältö ja siihen liittyvä data olisi tallennettava aina.

Tietojen säilyttämiseen määräaikaa (6 kuukautta) voitaneen pitää kohtuullisena.

artikla 11 Sisällöntarjoajille annettavat tiedot

Artiklan 3 kohdan mukaista määräaikaa ilmoittaa tietosisällön poistamisen syistä on pidennetty 6 viikkoon työryhmäkäsittelyssä. Lisäksi artiklaan on lisätty mahdollisuus pidentää tätä aikaa tarvittaessa uudestaan 6 viikolla. Tätä muutosta keskusrikospoliisi pitää kannatettavana.

artikla 13 yhteistyö

Artiklan 1 kohta edellyttää jäsenvaltioilta tietojen vaihtoa ja koordinointia poistomääräyksien ja sisältöä koskevien ilmoitusten osalta. Tavoitteena on välttää päällekkäisyydet, parantaa koordinointia sekä välttää eri jäsenvaltioiden tutkintoihin puuttuminen. Keskusrikospoliisi pitää jo asetusehdotuksen tavoitteetkin huomioiden tärkeänä, että poistomääräykset voidaan antaa ilman, että ennen määräyksen antamista tulisi konsultoida muita jäsenvaltioita. Tällainen konsultaatioprosessi ennen määräysten antamista veisi terävimmän kärjen asetusehdotuksesta eli nopeasta ja tehokkaasta puuttumisesta terroristiseen tietosisältöön tietoverkoissa.

Muutoin keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että 13 artiklan mukaisessa yhteistyön koordinoinnissa Europolilla olisi keskeinen rooli.

Artiklan 4 kohdan mukaista palveluntarjoajille asetettua velvollisuutta informoida mahdollisista terrorismirikoksiin liittyvistä todisteista voidaan pitää erikoisena velvollisuutena. Etenkin kun tämän velvoitteen laiminlyönti on asetuksen 18 artiklan perusteella rangaistavaa (hallinnollinen seuraamus).

artikla 15 Lainkäyttövalta

Työryhmäkäsittelyssä artiklan 2 kohtaan on lisätty lause, jonka mukaan jäsenvaltion on informoitava muita jäsenvaltioita käyttäessään 2 kohdan mukaista lainkäyttövaltaansa. Lisätyn kohdan tavoitteena on välttää päällekkäisiä poistomääräyksiä. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että koordinointi tältäkin osin tapahtuisi Europolin toimesta.

Sen sijaan keskusrikospoliisi kiinnittää huomioita siihen, että asetus ei luo selkeää menettelyä liittyen mahdollisesti päällekkäisten poistomääräysten tai sisältöä koskevien ilmoitusten käsittelyyn palveluntarjoajan toimesta. Asialla on kuitenkin ratkaiseva merkitys muun muassa sisällöntuottajan hakiessa oikeuttaa suhteessa viranomaisen antaman poistomääräyksen perusteella poistettuun tietosisältöön. Asetusehdotusta tulisikin selkeyttää tältä osin.

artikla 16 Laillinen edustaja

Keskusrikospoliisi toistaa tässä jo edellä artiklan 4 kohdalla esitetyn huomion viranomaisten antamien poistomääräysten vastaanottajasta. Asetuksessa tulee pystyä osoittamaan yksiselitteisesti se, kenelle poistomääräys on lähettävä. Palveluntarjoajat voivat koordinoida poistomääräykset omissa prosesseissaan eri tahojen välillä. Viranomaisen poistomääräyksen osalta sen sijaan tulee riittää, että se toimitetaan yhteen toimipisteeseen.

artikla 17 Toimivaltaisten viranomaisten osoittaminen

Tältä osin keskusrikospoliisi haluaa korostaa, että asetus antaa 17 artiklan 1(a) kohdan mukaiselle viranomaiselle työkaluksi poistomääräysten teon, mutta ei velvollisuutta valvoa tietoverkkoa 24/7. Tällaisen kokonaisvaltaisen tietoverkkojen valvonnan järjestäminen ei olisi resurssien eikä teknisten mahdollisuuksien puitteissa tällä hetkellä edes realistista.

Resurssivaikutuksia toimivaltaisissa viranomaisissa ehdotuksella tulisi kuitenkin jo edellä selvitetyin tavoin olemaan. Kuten U-kirjeessäkin todetaan, niin toimivaltaiselle viranomaiselle aiheutuisi henkilöresurssi- ja koulutustarpeita sekä mahdollisia järjestelmäkehityksestä aiheutuvia kehitys- ja ylläpitokustannuksia.

Lisäksi kansallisesti tulee huomioida jo tässä vaiheessa se, että resurssivaikutukset ulottuisivat suurella todennäköisyydellä useammallekin viranomaissektorille.

artikla 18 Rangaistukset

Keskusrikospoliisi kiinnittää tältä osin huomioita siihen, että selkeästi erilaiset seuraamukset jäsenvaltioiden välillä voisivat mahdollisesti johtaa palveluntarjoajien toimesta niin sanottuun forumshoppailuun.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos — Tero Kurenmaa

Rikostarkastaja — Heidi Björk